

Зовнішня заборгованість країн у глобальній фінансовій системі

Ковтун В.О.

науковий керівник: Пічкурова З.В.

Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна
victoriaaakovtun@gmail.com

Анотація – робота присвячена розгляду проблеми зовнішньої заборгованості країн у глобальній фінансовій системі. В роботі досліджується еволюція поглядів на державні зовнішні запозичення, аналізуються стандартні показники визначення державного боргу, а також відношення державного боргу до експорту країни, що рідко враховується при визначенні можливостей обслуговування країною зовнішнього державного боргу.

Ключові слова – зовнішній державний борг, зовнішні боргові зобов'язання, обслуговування державного боргу, зовнішня заборгованість.

I. ВСТУП

Одним із основних показників, що відображає рівень економічного розвитку країни є показник її зовнішнього державного боргу.

Зовнішній борг – це фінансові зобов'язання держави перед іноземними кредиторами, тобто зовнішні позики та несплачені за ними відсотки, що підлягають сплаті у встановлений термін [1].

З одного боку, державні зовнішні позики дають можливість розширення фінансового потенціалу для економічного зростання країни. З іншого – залучаючи позичковий капітал, держава стикається зі зменшенням обсягу національного доходу та збільшенням частки зовнішнього боргу у ньому, що поглиблює сучасну глобальну проблему світової заборгованості, яка проявляється у зростанні обсягу світового боргу та у глибокій взаємозалежності країн-кредиторів та країн-боржників.

II. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

З 1970-х рр. зовнішня заборгованість країн світу набула глобального характеру і трансформувалась із кризи неплатоспроможності країн, що розвиваються, у глобальну проблему заборгованості. Визначальною ознакою розвитку сучасної світової фінансової системи є зростання обсягів

позичкових ресурсів та поглиблення кризи зовнішньої заборгованості.

Дослідження проблеми обслуговування, а також управління зовнішнім державним боргом є особливо важливим в умовах проблем економічного розвитку, яких впродовж останніх років зазнає Україна. В останні роки Україна все більше занурюється у фінансову залежність, зокрема від Міжнародного валютного фонду. Сьогодні сума зовнішнього державного боргу України перевищує можливості його обслуговування, що загрожує посиленням економічної кризи та зростанням фінансової залежності від інших країн та міжнародних організацій.

Визначення основних сучасних тенденцій зовнішньої заборгованості України є необхідним для подальшого управління та вирішення однієї із найбільш важливих проблем розвитку світової фінансової системи, якою є зовнішня заборгованість країн світу.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

В економічній теорії зовнішній державний борг завжди мав вагомий вплив на макроекономічну систему країн світу. Ще з XVI ст. представники різних економічних шкіл та течій ведуть полеміку щодо доцільності залучення іноземних запозичень для фінансування дефіциту бюджету країни. Вперше проблема зовнішнього державного боргу була розглянута на початку XVI ст. меркантилістами, які виступали за активне державне регулювання економіки. Зовнішній державний борг розглядався ними як приток фінансових ресурсів в країну, а отже і оцінювався позитивно [2, с. 86].

З розвитком економічної думки з'являлись як прихильники залучення зовнішніх позик, які, на їх думку, сприяють активізації економіки, стимулюючи споживання та інвестиції у виробництво (зокрема, німецька школа економіки, кейнсіанство), так і ті, що вбачали у зовнішньому борзі негативне явище, витрати на

обслуговування якого спричиняють відтік ресурсів з країни (класична школа економіки, фізіократи, марксистська теорія). На сучасному етапі зовнішні позики є невід'ємним елементом світової економічної системи[2].

Проте на сьогодні зовнішня заборгованість країн, особливо тих, що розвиваються, значно зросла і перевищує їх ВВП та доходи від експорту, що унеможливило позбавлення від боргового тягара. Від ідеї позики як рушія економічного розвитку не залишилося нічого, адже нові кредити використовуються для погашення раніше отриманих.

Великими боржниками стали і розвинені країни, які займають перші місця у світових рейтингах зовнішньої заборгованості. Так, загальна сума світового боргу станом на кінець 2017 року становила 63 трлн дол. США. При цьому більша частка світового боргу зосереджена у таких країнах, як США, Японія, Китай та в інших розвинених економіках світу [3].

В абсолютних показниках лідерами за обсягами державної заборгованості у 2017 році стали США, Японія, Китай, Італія та Франція. Разом перші три країни формують 66% світового боргу, що у вартісній оцінці складає 41,6 трлн дол. США [3]. За даними Міністерства фінансів України, станом на 31.01.2018 сукупні запозичення нашої держави становлять 76,113 млрд дол. США (у т.ч. 49,026 млрд дол. США склали зобов'язання перед іноземними кредиторами)[4].

Однак у відносних показниках, а саме, у відношенні до ВВП, вказані країни не займають перші місця рейтингу. Тут передові позиції у 2017 році займають Японія (239.3%), Греція (181.6%), Лівія (148.7%), Італія (132.6%) та Португалія (130.3%) [3]. В Україні валовий зовнішній борг подолав позначку у 121,7% ВВП на кінець 2016 року[4].

Варто зазначити, що показник відношення зовнішнього державного боргу до ВВП не може повністю відобразити вплив боргу на можливість його обслуговування в країні. Саме тому, на нашу думку, більш наочним є аналіз відношення зовнішнього боргу до експорту між країнами, адже саме із зовнішніх надходжень у вигляді прибутку від експорту найефективніше здійснюється виплата зовнішніх боргових зобов'язань країни. За цим показником

найбільшими боржниками є такі країни, як Судан, Ефіопія, Ямайка - 435,02%, 292,09% та 280,23% відповідно. В Україні цей показник складає 96,13% [5].

Станом на початок 2018 року, Україна знаходиться у списку найбільших боржників МВФ, посідаючи друге місце після Греції. При цьому на початку лютого Україна погасила частину кредиту МВФ на суму 462 млн дол. США. За даними НБУ, Уряд нашої країни планує виплатити 4 млрд дол. США у 2018 році, а до 2022 р. - близько 20 млрд дол. США за зовнішніми зобов'язаннями.

IV. ВИСНОВКИ

Таким чином, у світовій практиці зовнішній борг розглядається як закономірне явище та вважається припустимим підтримувати постійні від'ємні дефіцити. Однак, у довгостроковій перспективі зовнішні зобов'язання звужують інвестиційні можливості країни та гальмують її економічне зростання. Окрім цього, обслуговування зовнішнього боргу позбавляє країну можливості проведення власної економічної політики з орієнтацією на її національні інтереси, тим самим поглиблюючи залежність одних держав від інших. Криза заборгованості окремих країн трансформувалась у глобальну проблему світової фінансової системи, яка на даному етапі вимагає кардинальних рішень світової спільноти, що змінили б кредитні відносини між країнами. Аналіз стану зовнішньої заборгованості України свідчить про те, що в нашій країні посилюється борговий тягар, що з кожним роком набирає все більших обертів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Голіков А.П. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред. А.П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464с.
- [2] Софієнко А.П. Еволюція поняття «Зовнішній державний борг» як індикатора фінансової безпеки/ А.П. Софієнко // Економіка і регіон. – 2016. – №3. – С. 86-94.
- [3] Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>.
- [4] Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
- [5] Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>.